

**МУЛЬТИМЕДІЙНІ ПОСІБНИКИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО
СПРЯМУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У статті йдеться про сенс упровадження електронних засобів навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей.

Ключові слова: електронні засоби навчання, студенти, іноземні мови.

Поширення інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах життєдіяльності людини, зокрема у сфері вищої освіти, вимагає від сучасних студентів – майбутніх фахівців та їхніх викладачів обов'язкового володіння електронними засобами навчання (ЕЗН), зокрема іноземних мов. Потенційним шляхом набуття студентами немовних спеціальностей знань про ЕЗН іноземних мов є, на нашу думку, навчальна дисципліна "Іноземна мова", у процесі вивчення якої студенти набувають процедурних знань про ЕЗН мовних аспектів і видів іншомовної мовленнєвої діяльності за умови, що викладач іноземних мов активно залучає ЕЗН до аудиторної та позааудиторної роботи студентів.

За останнє десятиріччя (2001-2011 р.р.) в Україні захищено низку дисертацій зі спеціальності 13.00.02 – "Теорія і методика навчання: іноземні мови", автори яких уклали (чи навіть розробили самостійно) ЕЗН іноземних мов для студентів немовних спеціальностей (див. табл. 1).

Таблиця 1

Електронні засоби навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей

ПІБ	Вид ЕЗН	Мета навчання	Фах студентів
Муліна Н. І.	Дистанційний навчальний курс включеного типу "Distant English for Students of Technical Universities and Colleges"	Англomовні читання й письмо	Фахівці технічних спеціальностей
Радецька С. В.	Автоматизований навчальний курс "English for Economists (reading aspect)"	Англomовне читання	Економісти
Чірва І. В.	Комп'ютерна програма "Speak up English"	Англomовне діалогічне мовлення	Інженери-програмісти
Метьолкіна М. М.	Мультимедійний навчальний посібник "Документація транспортної логістики англійською мовою"	Англomовне писемне мовлення	Логісти
Каменський О. І.	Мультимедійний посібник "Multimedia English for Economists"	Професійно орієнтована англійська мова	Економісти
Каменєва Т. М.	Електронний посібник "Business Correspondence"	Англomовне ділове писемне мовлення	Менеджери
Стрільць В. В.	Дистанційний курс "Computer Projects"	Професійно орієнтована англійська мова	Програмісти
Майер Н. В.	Електронний кейс	Франкомовне ділове писемне спілкування	Документознавці
Синєко О. С.	Навчальна комп'ютерна програма "English Research Master"	Англomовне писемне мовлення	Фахівці з інформаційної безпеки

Метою статті є опис, зокрема призначення й змісту, трьох ЕЗН англійської та німецької мов професійного спрямування: мультимедійного навчального посібника "Документація транспортної логістики англійською мовою", мультимедійного методичного посібника "At the Customs. Навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення" (автори й розробники – М. М. Волошинова й О. М. Метьолкіна) та навчальної комп'ютерної програми тренажера "Deutsch nach Englisch" (автор і розробник – Я. В. Окопна).

Мультимедійний навчальний посібник "Документація транспортної логістики англійською мовою" уміщує професійно орієнтований матеріал для навчання писемного мовлення студентів спеціальності "Логістика" як базової категорії користувачів цього ЕЗН. Посібник призначено для самостійної роботи студентів, яка передбачає набуття ними знань, зокрема про види транспортних і товаросупровідних документів, а також оволодіння навичками й уміннями їх заповнення.

Працюючи з розділом 1 "Транспортна логістика та її документообіг", студент має можливість поглибити набуті в ході вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін фахові знання про транспортну логістику як одну з функціональних галузей логістики, види міжнародних вантажоперевезень, переваги різних видів транспорту, документацію транспортної логістики тощо.

Навчальний матеріал розділу 2 "Документи міжнародних вантажоперевезень" уможливило набуття студентом декларативних знань про документи, які супроводжують міжнародні вантажоперевезення. Також представлено зразки автентичних транспортних і товаросупровідних документів, укладених англійською, а також рідною мовами. Крім того до розділу 2 включено модуль самоконтролю студента для самостійної перевірки рівня набутих декларативних знань про документи транспортної логістики.

Розділ 3 "Правила заповнення транспортних і товаросупровідних документів" передбачає ознайомлення студента із загальними й спеціальними правилами заповнення документів, які супроводжують міжнародні вантажоперевезення. Розділ 4 - "Практикум із заповнення товаросупровідних і транспортних документів" - має на меті формування в студента навичок заповнення документів (пакувального листка, інвойсу, сертифікатів походження та якості й видів товаро-транспортної накладної, зокрема коносаментів) англійською мовою в інтерактивному режимі.

Розділ 5 – "Електронний документообіг у логістиці" – уможливило ознайомлення студента з електронним документообігом як сучасною тенденцією діловодства та комп'ютерними програмами для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Також студент може ознайомитися з роботою логістичних компаній, зокрема DHL, переглянувши англomовні реклами.

Апробація посібника "Документація транспортної логістики англійською мовою" в навчальному процесі засвідчила, що всі студенти (особливо юнаки) проявляють яскраво виражений інтерес до освітніх інформаційних технологій. Маючи можливість вибору друкованого чи електронного варіанту посібника, жоден студент не відмовився від роботи з його електронним варіантом. Навпаки, студенти висловили побажання збільшити кількість представлених у посібнику логістичних документів (наразі їх 8). Найбільший інтерес у студентів викликали інтерактивні бланки логістичних документів, а також модуль електронних тестів для самоконтролю.

Мультимедійний методичний посібник "At the Customs. Навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення" уміщує професійно орієнтований матеріал для навчання діалогічного мовлення студентів спеціальності "Митний контроль". Базовою категорією користувачів цього ЕЗН є викладачі англійської мови професійного спрямування. Водночас посібник призначено й для самостійної роботи студентів-митників, у процесі якої вони оволодівають навичками й уміннями професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення. У зручний час у зручних умовах студент-митник має можливість прослуховувати різні одиниці навчання діалогічного мовлення (репліки / діалогічні єдності / мікродіалоги / діалоги) стільки разів, скільки йому необхідно для їх засвоєння, зокрема правильного фонетичного й інтонаційного оформлення.

Матеріали розділу 1 - "Теоретичні засади формування професійно орієнтованої компетенції в іншомовному діалогічному мовленні у майбутніх митників" - знайомлять викладача з сучасними тенденціями навчання іноземних мов у немовних ВНЗ, а також націлені на оновлення його знань про зміст професійно орієнтованого навчання іншомовного діалогічного мовлення майбутніх митників та етапи формування професійно орієнтованої компетенції в англomовному діалогічному мовленні.

Матеріали розділу 2 - "Методика формування професійно орієнтованої компетенції в англomовному діалогічному мовленні у майбутніх митників" - допоможуть викладачеві англійської мови ефективно організувати відповідний процес навчання. Передусім, визначено практичну, освітню, розвивальну й виховну цілі занять з англійської мови в кореляції з об'єктами особистісно-діяльнісного розвитку студента-митника в курсі англійської мови. Також, спираючись за наведеним

у посібнику фрагмент методики навчання професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення, викладач має можливість укласти аналогічні фрагменти з наведеними в посібнику текстами фахових діалогів та укладеними до них опор. Кожний діалог представлено в друкованому й звуковому варіантах. Наявність останнього є однією з переваг мультимедійного посібника порівняно з його друкованою версією.

Основне призначення представлених у посібнику опор полягає в стимулюванні англomовного діалогічного мовлення студентів-митників для надання їм можливості наочно побачити зміст діалогу. (Мовлення для здійснюється в комунікативно-мовленнєвій ситуації в опорі на сюжетну ілюстрацію). У посібнику пропонуються вербальні опоры у вигляді структурно-мовленнєвих схем опорних діалогів, ілюстративні опоры у вигляді сюжетних ілюстрацій та змішані вербально-зображальні опоры у вигляді сюжетної ілюстрації та структурно-мовленнєвої схеми опорного діалогу. Ілюстрації представлено в кольорі, що також є однією з переваг мультимедійного посібника порівняно з його друкованим аналогом.

Апробація посібника "At the Customs. Навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення" в навчальному процесі засвідчила, що і викладачі, і студенти мають яскраво виражений інтерес до освітніх інформаційних технологій. Маючи можливість вибору друкованого чи електронного варіанту посібника, ніхто не відмовився від роботи з його електронною версією. Водночас залучення посібника до процесу навчання професійно орієнтованої англійської мови актуалізувало проблему інформаційно-комунікаційної готовності як викладачів, так і студентів.

Навчальна комп'ютерна програма-тренажер (НКПТ) "Deutsch nach Englisch" призначена для майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Основною метою НКПТ є формування у студентів професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні німецькою мовою (як другою іноземною після англійської); допоміжною метою – формування плурілінгвальної професійно орієнтованої комунікативної компетенції в діалогічному мовленні.

Сценарій НКПТ "Deutsch nach Englisch" є його інтерфейсом, графічне або інше представлення якого здійснюється за допомогою мультимедіа-програвачів. Важливою ознакою сценарію НКПТ є його інтерактивність, що уможливило вплив, зміну чи навіть конструювання користувачем сценарію НКПТ як мультимедіа-продукту. НКПТ може поєднуватися з іншими елементами комп'ютерного інформаційного середовища, зокрема, з мережею Інтернет для виконання студентами відповідних завдань та звітування про їх виконання.

Реалізацію функціональних можливостей НКПТ відображено в опціях для користувачів. У рубриці "Загальні відомості по роботі з диском" представлено такі опції: "Методичні рекомендації до курсу"; "Завантаження Hot Potatoes"; "Робота з Hot Potatoes"; "Завантаження Movie Maker"; "Робота з Movie Maker".

В опції "Методичні рекомендації до курсу" зазначено цілі, зміст, структуру й принципи роботи з НКПТ. Опція "Завантаження Hot Potatoes" передбачає завантаження інструментальної програмної оболонки для створення електронних вправ. В опції "Робота з Hot Potatoes" надано методичні рекомендації щодо технічних особливостей і функціональних можливостей інструментальної програмної оболонки для тих, хто працює з нею вперше. За допомогою конструктора програми Hot Potatoes викладач має можливість укласти до 10-ти видів вправ із залученням аудіо-, відео-, фото- й текстових матеріалів. Опція "Завантаження Movie Maker" передбачає створення відеопрезентації діалогічного мовлення з певної проблемної професійно орієнтованої комунікативної ситуації. Опція "Робота з Movie Maker" є методичними рекомендаціями щодо технічних особливостей і функціональних можливостей програми для тих, хто працює з нею вперше.

Навчальні матеріали НКПТ "Deutsch nach Englisch" розподілено на 18 занять, пов'язаних однією сюжетною лінією професійно орієнтованої проблематики. Кожне заняття студент може відкрити через опції "1–5 етап" рубрики "Загальні відомості по роботі з диском".

Через опцію "1 етап" презентується навчальний матеріал: відео- й аудіотреки професійно орієнтованих діалогів до кожного з занять. Працюючи з НКПТ поза аудиторією, в опції "1 етап" студент має можливість неодноразово прослухати діалоги та переглянути фото- й відеоматеріали для закріплення фахових знань, наприклад, про десертне меню.

Тренування студентів у діалогічному мовленні, зокрема, у засвоєнні різних видів діалогічних єдностей, організовано в опції "2 етап". Кожне заняття супроводжується авторськими електронними вправами, розробленими за допомогою інструментальної програмної оболонки Hot Potatoes, яка аналізує успішність виконання студентом кожної вправи і визначає, чи може він рухатись уперед, чи йому слід виконати вправу повторно.

В опції "3 етап" студенти практикуються в діалогічному мовленні. Кожне заняття супроводжують авторські відеопрезентації, створені в програмі Movie Maker, на сюжетній основі яких студенти укладають власні мікродіалоги з конкретної проблемної професійно орієнтованої комунікативної ситуації.

Опція "4 етап" передбачає систематизацію й узагальнення студентом вивченого матеріалу. В опції представлено відеофрагменти реальних проблемних професійно орієнтованих комунікативних ситуацій, дібраних автором з художніх фільмів і телепередач, в опорі на які студенти укладають власні мультимедійні діалоги в опції Movie Maker та презентують їх. Викладач переглядає роботи студентів в on-line режимі та коригує їх.

Опція "5 етап" надає викладачеві можливість завантажити власний творчий доробок як етап підсумкового контролю результатів учіння студента. Зокрема, за допомогою інструментальної програмної оболонки Hot Potatoes і програми Movie Maker викладач має можливість укласти власні електронні вправи. Також опція "5 етап" передбачає поповнення викладачем, після перегляду та корекції презентацій студентів в on-line режимі, їх кращими зразками для показу на наступному аудиторному занятті для заохочення студентів до подальшого творчого учіння.

Результати апробації НКПТ "Deutsch nach Englisch" засвідчили її ефективність: виконання майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи мультимедійних вправ із застосуванням паралінгвістичних елементів у межах безперервної ділової гри сприяє підвищенню рівня сформованості професійно орієнтованих мовленнєвих умінь діалогічного мовлення, розвиває творчі здібності студента, сприяє розвитку його соціальних і психологічних якостей як майбутнього фахівця сфери обслуговування: впевненості в собі та здатності працювати в колективі.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в удосконаленні як форми, так і змісту представлених ЕЗН та їх подальшій апробації в навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Каменева Т. М.* Методика навчання майбутніх менеджерів ділового писемного спілкування англійською мовою з використанням електронного підручника : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / Т. М. Каменева. – К., 2010. – 22 с.
2. *Каменський О. І.* Методика формування англomовної компетенції студентів економічних спеціальностей засобами комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / О. І. Каменський. – Одеса, 2009. – 21 с.
3. *Майер Н. В.* Методика самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми документознавцями з використанням дистанційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : романські мови" / Н. В. Майер. – К., 2011. – 21 с.
4. *Метьолкіна М. М.* Формування англomовної компетенції у фаховому писемному спілкуванні майбутніх логістів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / М. М. Метьолкіна. – Одеса, 2009. – 18 с.
5. *Муліна Н. І.* Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / Н. І. Муліна. – К., 2010. – 22 с.
6. *Радецька С. В.* Методика навчання майбутніх економістів професійно спрямованого читання англійською мовою з використанням комп'ютера: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / С. В. Радецька. – К., 2005. – 20 с.
7. *Синькоп О. С.* Методика інтерактивного навчання англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційної безпеки з використанням комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / О. С. Синькоп. – К., 2011. – 23 с.
8. *Стрілець В. В.* Проектна методика навчання англійської мови майбутніх програмістів із застосуванням інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / В. В. Стрілець. – К., 2010. – 23 с.
9. *Шевченко С. І.* Формування комунікативної компетенції у читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / С. І. Шевченко. – К., 2004. – 22 с.
10. *Чірва І. В.* Методика навчання майбутніх інженерів-програмістів англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерних програм : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання іноземних мов : германські мови" / І. В. Чірва. – К., 2008. – 21 с.

Подано до редакції 29.06.11
